

KÜRESEL GIDA GÜVENCESİ ENDEKSİ KAPSAMINDA TÜRKİYE'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ersin Dağdur¹, Emine Olhan²

ÖZET

Dünya gıda fiyatlarında 2008 ve 2011 yıllarında gerçekleşen aşırı yükseliş, gelişmiş ülkeler dâhil bütün ülkelerde gıda güvencesini tehdit etmiştir. Bu yılları takiben 2012 yılında Küresel Gıda Güvencesi Endeksi ilk olarak yayınlanmıştır. 2014 yılında yayınlanan endeksin en güncel versiyonu, 109 ülkeyi gıda güvencesi açısından 28 gösterge ile değerlendirmiştir. Endekisle, Sahra Altı Afrika ülkeleri ve gelir seviyesi düşük ülkelerin gıda güvencesi açısından risk altında oldukları tespit edilmiştir. 2014 yılında dünyanın gıda güvencesi açısından en iyi durumda olan dört ülkesi ABD, Avusturya, Hollanda ve Norveç'tir. Dünyanın en kötü durumda olan üç ülkesi ise Madagaskar, Çad ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'dir. Türkiye 100 üzerinden 63.8 puan alarak 109 ülke içinde 39. sırada yer almıştır. Türkiye, endeksi oluşturan erişilebilirlik boyutunda 62.5 puanla 42., bulunabilirlik boyutunda 63.9 puanla 36., kalite ve güvenilirlik boyutunda 67.1 puanla 41. sırada yer almıştır. İçinde bulunduğu Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde 5. sırada, üst orta gelir grubunda yedinci sıradadır. Türkiye en kötü puanı (22.6) kişi başına düşen GSYH göstergesinde almıştır. Tarım ürünlerine uygulanan tarife oranları ortalamasında sadece üç ülkeden daha iyi durumdadır. Bu göstergeler Türkiye'nin endekste yerini aşağılara çekmektedir. Güçlü olduğu yönlerden en önemlisi gıda arzının yeterliliği olmuştur. Gıda güvenliği ve beslenme standartları açısından Türkiye çok iyi durumdadır. Bu göstergeler Türkiye'yi endekste ortanın üstü sıralara çekmiştir. Türkiye'nin seçilmiş BRICS(Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika) ülkeleri, Macaristan, Polonya, Meksika, Arjantin ülkeleri ile genel olarak benzer durumda olduğu tespit edilmiştir, sadece Hindistan bu ülkeler içinde gıda güvencesi açısından kötü yönde ayrılmıştır. Türkiye'nin protein kalitesi, diyet çeşitliliği göstergelerinde bu ülkelerden negatif yönde ayrıştığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gıda güvencesi, Küresel Gıda Güvencesi Endeksi, Gıda Güvenliği

Assessment of Turkey with Regards to Global Food Security Index

ABSTRACT

Excessive rises of global food prices in 2008 and 2011 had threatened food security in all countries including developed countries. Following these rises, Global Food Security Index had been published in 2012. Most recent version of index was published in 2014 assessing 109 countries' food security with regards to 28 indicators. The Sub-Saharan countries and low income countries are determined as food insecure by the index. According to index, the most food secured countries are listed as United States, Austria, Netherlands and Norway. The most food insecure countries are Madagascar, Chad and Congo (Dem. Rep). Turkey's overall score is 63.8 over 100 and ranked as 39. Turkey's score in three categories building the index: affordability score 62.5 ranked 42, availability score 63.9 ranked 36, quality and safety score 67.1 ranked 41. Turkey is classified in Middle East & North Africa and ranked as 5th in this region. Turkey ranked 7th in the upper middle income countries. Turkey performs weakest for GDP per capita, for this indicator Turkey's score is just 22.6. Furthermore, Turkey is better than just three countries for agricultural import tariffs. These indicator's scores decrease the overall score of Turkey. The strongest indicators are average food supply and presence of standards and regulations for nutrition and food safety. The performance in these indicators raises Turkey to upper middle scores. Turkey's situation of food security is determined similar to chosen countries such as BRICS (Brazil, Russia, India, China, and South Africa) countries, Hungary, Poland, Mexico and Argentina. However, India is separated as food insecure from these countries. Turkey's situation in protein quality and diet diversifications is separated negatively from these selected countries.

Keywords: Food security, Global Food Security Index, Food Safety

* Yüksek Lisans seminerinden türetilmiştir.

¹ Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Dışkapı-Ankara.

² Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Dışkapı-Ankara.

1. GİRİŞ

Dünya gıda güvenesi açısından bundan 50 yıl öncesine göre daha iyi durumdadır, küresel refah ve tarımsal üretim artmıştır. Ancak küresel ısınmanın, tarım arazilerinin tarım dışı kullanımı ve tarım ürünlerinin gıda dışı sektörler için kullanılması gibi tehditler altında olan küresel gıda arzının dünya nüfusundaki artışın yaratacağı talebi karşılayamayacağı öngörülmektedir.

Gıda fiyatları açısından bakıldığında ise, FAO gıda fiyatları endeksinin son on yılda tüketici fiyatları endeksinde göre üç kat fazla artış gösterdiği görülmektedir. (Anonymous,2014a) Fiyatlarda yaşanan değişikliklerin gıda güvenesi üzerindeki etkisi geçmiş yıllarda açıkça görülmüştür. 2008 yılında yaşanan gıda krizi ile artan buğday, mısır, soya ve pirinç fiyatları Dünya Bankası'na göre 44 milyon insanın daha yoksulluğa itilmesine sebep olmuştur. 2008 yılında yaşanan fiyat artışları 2011 yılında tekrar etmesi uluslararası aktörler gıda güvenesinin risk altında olduğunu kabul etmişlerdir.

Bu bağlamda 'Economist' medya grubuna dâhil olan "Economist Intelligence Unit", dünya ülkelerinin gıda güvenesi açısından durumlarının değerlendirildiği Küresel Gıda Güvenesi Endeksi'ni oluşturmuştur. Endeks gıda güvenesinin temel boyutları olan erişilebilirlik, bulunabilirlik ile kalite ve güvenilirlik üzerine yıllık olarak hazırlanmakta ve gıda fiyatları düzeltme faktörü ile her çeyrekte güncellenmektedir. "Economic Intelligence Unit" endeksi oluştururken, politika yapıcılara gıda güvenesi ile temel göstergeleri karşılaştırmalı olarak sunmayı amaçlamıştır.

Yapılan bu çalışma ile EIU tarafından hazırlanan Küresel Gıda Güvenesi Endeksi'nin sonuçlarını küresel açıdan değerlendirmek ve Türkiye'nin gıda güvenesi açısından durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada kullanılan veriler için 2014 yılında yayınlanan ve 2015 yılı ilk çeyreğinde güncellenen Küresel Gıda Güvenesi Endeksi kullanılmıştır.

Son olarak yapılan bu çalışmada, İngilizce kaynaklarda "food security" olarak geçen ve insanların aktif ve sağlıklı bir yaşam sürdürmeleri için onların beslenme gereksinimi ve tercihlerine uygun, yeterli, sağlıklı ve besleyici gıdaya her zaman fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak ulaşabilmesi durumu olarak tanımlanan kavramın Türkçe karşılığı olarak "gıda güvenesi" kavramı kullanılmıştır. İngilizce'de "food safety" olarak geçen ve tüketiciye sağlıklı ve temiz gıda sağlamak olarak tanımlanan kavramın Türkçe karşılığı olarak "gıda güvenliği" kavramı kullanılmıştır.

2. KÜRESEL GIDA GÜVENESİ ENDEKSİ

2.1. Endeksin Ortaya Çıkışı ve Amacı

Endeks ilk olarak 2012 yılında "Economist Intelligence Unit" tarafından DuPont şirketinin sponsorluğunda oluşturulmuştur. Çalışmayı yapan

"Economist Intelligence Unit" (EIU), Economist gazetesinin de içinde bulunduğu grubun uluslararası işletme ve küresel politikalar konusunda araştırma yaparak dünya piyasalarını yöneten uluslararası şirketler, kuruluşlar ve devlet yönetimlerine bilgi sunan bir kurumdur.

Endeks oluşturulurken temel olarak gıda güvenesini etkileyen faktörleri anlayabilmek için titizlikle hazırlanmış yapılaşmış bir çerçeve oluşturmak hedeflenmiştir. Böylece gıda güvenesi kavramının küresel anlamda anlaşılabilirliğinin artırılması öngörülmüştür. Endeks özellikle gıda güvenesini etkileyen faktörleri, bu faktörler arasındaki ilişkiyi tanımlamayı amaçlamıştır. Endeksin diğer hedefleri gıda güvenesi konusunda önde olan ve geride kalmış ülkeleri, ülkelerde ve bölgelerde gıda güvenesinin ne durumda olduğunu, gıda güvenesinde iyileşme için neler yapılabileceğini ve her ülke özelinde öncelikli alanların neler olduğunu tanımlamaktır. (Anonymous, 2014)

2.2. Endeksin Oluşturulma Yöntemi

İlk endeks oluşturulurken 105 ülke değerlendirmeye alınmıştır. Sonraki yıllarda sırasıyla 2013 yılında 107 ve 2014 yılında da 109 ülke değerlendirilmiştir. (Anonymous, 2014) 1996 yılında Dünya Gıda Zirvesinde ortaya konan gıda güvenesi insanların her zaman sağlıklı ve aktif bir yaşam için beslenme ihtiyaçlarını karşılayan yeterli ve sağlıklı gıdaya fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak erişmesi olarak tanımlanmıştır. Bu tanım kapsamında gıda güvenesi üç boyuta dayanmaktadır.

Gıda güvenesinin üç temel boyutu olan erişilebilirlik, bulunabilirlik, kalite ve güvenlik kavramları altında gruplandırılan 28 gösterge kullanılmıştır. EIU uzmanları, önde gelen gıda güvenesi uzmanları ile birlikte oluşturdukları panel ile göstergelerin seçimini yapmışlar ve endeks içindeki ağırlıklarını belirlemişlerdir. Göstergeler tek tek önemlerine göre puanlandırılmışlar ve puanlarına göre ağırlıklandırılmışlardır. Çizelge 2.1 her boyut altında belirlenen göstergeleri göstermektedir. Ayrıca göstergelerin yapılan değerlendirme sonucu belirlenen ağırlıkları çizelgede gösterilmektedir. Ağırlıklandırma üç seviyede yapılmıştır; birinci seviyede gıda güvenesinin üç temel boyutu, ikinci seviyede göstergeler ve üçüncü seviyede alt göstergeler ağırlıklandırılmışlardır. (Anonymous, 2014)

Göstergeler için gerekli veriler ulusal ve uluslararası istatistiklerden çıkarılmıştır. Bazı niteliksel veriler ülkelerin kendi açıklamalarından ve uluslararası kuruluşların raporlarından elde edilmiştir. Endeksin oluşturulmasında kullanılan temel kaynaklar Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, BM Kalkınma Programı, Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Gıda Programı, Tarım Bilim ve Teknoloji Göstergeleri ve ulusal istatistiklerdir.

Çizelge 2.1. Göstergeler ve endeks içindeki ağırlıkları

	Ağırlık(%) 1. seviye	Ağırlık(%) 2. seviye	Ağırlık(%) 3. seviye
1. Erişilebilirlik	40.0		
1.1. Gıda harcamalarının hanehalkı tüketim harcamaları içindeki payı		22.2	
1.2. Küresel yoksulluk sınırı altında yaşayanların nüfusa oranı		20.2	
1.3. Kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla		22.2	
1.4. Tarım ürünlerinde ortalama ithalat tarife oranı		10.1	
1.5. Gıda güvenlik ağı programlarının varlığı		14.1	
1.6. Çiftçilerin finansmana erişimi		11.1	
2. Bulunabilirlik	44.0		
2.1. Arz yeterliliği		23.4	
2.1.1. Ortalama gıda arzı			73.3
2.1.2. Kronik gıda yardımlarına bağlılık			26.7
2.2. Tarımsal Ar-Ge kamu harcamaları		8.1	
2.3. Tarımsal altyapı		12.6	
2.3.1. Yeterli mahsul depolama tesislerinin varlığı			22.2
2.3.2. Karayollarının gelişmişliği			40.7
2.3.3. Deniz taşımacılığının gelişmişliği			37.0
2.4. Tarımsal üretimde dalgalanma		13.5	
2.5. Siyasi istikrarsızlık riski		9.9	
2.6. Yolsuzluk göstergeleri		9.9	
2.7. Kentlerin nüfus emme kapasitesi		9.9	
2.8. Gıda kaybı		12.6	
3. Kalite ve güvenlik	16.0		
3.1. Diyet çeşitliliği		20.3	
3.2. Beslenme standartları		13.6	
3.2.1. Ulusal beslenme rehberlerinin varlığı			34.6
3.2.2. Ulusal beslenme planı veya stratejisinin varlığı			30.8
3.2.3. Beslenmenin takibi ve izlenmesi			34.6
3.3. Mikro besinlerin bulunabilirliği		25.4	
3.3.1. A vitamininin besinsel bulunabilirliği			33.3
3.3.2. Hayvansal demirin besinsel bulunabilirliğini			33.3
3.3.3. Bitkisel demirin besinsel bulunabilirliğini			33.3
3.4. Protein kalitesi		23.7	
3.5. Gıda güvenliği		16.9	
3.5.1. Gıda sağlığı/güvenliğini sağlayan kurumların varlığı			32.1
3.5.2. İçilebilir suya erişebilen nüfusun oranı			42.9
3.5.3. Düzgün işleyen süpermarket sektörünün varlığı			25.0

Göstergeler karşılaştırma yapabilmek ve endeksin oluşumunda kullanılabilmesi için öncelikle normalize edilmişler ve sonrasında gruplandırılmışlardır. Büyüklüğü gıda güvencesine olumlu katkı yapacak olan göstergeler şu formüle göre normalize edilmişlerdir: (Anonymous, 2012)

$$X = (x - \text{Min}(x)) / (\text{Max}(x) - \text{Min}(x))$$

Min(x): Bu gösterge için ülkeler içindeki en düşük değer

Max(x): Bu gösterge için ülkeler içindeki en yüksek değer

Büyüklüğü gıda güvencesine olumsuz katkı yapacak olan göstergeler şu formüle göre normalize edilmişlerdir: (Anonymous, 2012)

$$X = (x - \text{Max}(x)) / (\text{Max}(x) - \text{Min}(x))$$

Min(x): Bu gösterge için ülkeler içindeki en düşük değer

Max(x): Bu gösterge için ülkeler içindeki en yüksek değer

Yapılan normalizasyon sonucu bütün göstergeler 0 ile 100 arasında bir değer almışlardır.

Gıda fiyatları gıda güvencesi üzerinde en büyük etken olduğu için gıda fiyatlarındaki dalgalanmaların gıdaya erişilebilirlik üzerindeki etkisini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu sebeple endeksin yayınlanmasını takip eden her çeyrekte gıda fiyatları düzeltme katsayısı hesaplanarak ülkelerin erişebilirlik puanlarına uygulanmaktadır. Katsayının hesabı FAO tarafından yayınlanmakta olan Gıda Fiyatları Endeksi'yle takip edilen küresel gıda fiyatlarındaki değişiklikleri temel almaktadır.(Anonymous, 2014) Düzeltme katsayısı her ülke için ayrı hesaplanmaktadır. Küresel fiyat değişikliklerinin ülkelere etkisini ölçmek için küresel fiyatlar EIU tarafından tanımlanan "yerel gıda fiyatı yansıtılan oranı" ile çarpılmaktadır. 2000 ve 2012 yılları arasında yereldeki gıda fiyatlarındaki değişimin küresel gıda fiyatlarındaki değişime oranı "yerel gıda fiyatı yansıtılan oranı" nı vermektedir. Ayrıca düzeltme katsayısının hesabında yerel para birimin değerindeki değişim ve gelirlerdeki değişim de dikkate alınmaktadır. Gıdaya erişilebilirliği etkileyecek bütün bu faktörlerin dikkate alındığı düzeltme katsayısıyla endeks her çeyrekte güncellenmiş olmaktadır.

2.3.Endeksin Genel Değerlendirmesi

Endeks sonuçlarına göre ülkeleri gıda güvencesi açısından sınıflandırırken dört grup oluşturulmuştur. 72.2 ile 89.3 arasında puan alan ülkeler gıda güvencesi açısından en iyi durumda, 54.5 ile 72.2 arasında puan alan ülkeler iyi durumda, 38.4 ile 54.5 arasında puan alan ülkeler orta durumda ve 24.8 ile 38.4 arasında puan alan ülkeler iyileştirme gereken durumda olarak gruplandırılmışlardır.(Anonymous, 2014)

Gruplar incelendiğinde Kuzey Amerika ülkeleri, Batı Avrupa ülkeleri, Avustralya, Japonya gibi gelişmiş ülkelerin endekste en iyi durumda oldukları görülmektedir. Gelişme gereken durumda olan ülkeler ise Afrika kıtasında yoğunlaşmışlardır ve az gelişmiş ülkelerdir. Gıda güvencesinin gelişme düzeyiyle korelasyon gösterdiği gruplar incelendiğinde açıkça görülmektedir.

Orta ve Güney Amerika bölgesi ülkeleri incelendiğinde Şili, Brezilya ve Arjantin gibi ülkelerin gelir düzeyi daha düşük olan Paraguay, Bolivya ve Peru gibi gelir düzeyi düşük ülkelere göre daha iyi skorlar elde ettikleri görülmektedir. Bu durum, gıda

güvencesinin gelir düzeyi ile olan doğrudan ilişkisinin doğal sonucudur.

Avrupa ülkeleri incelendiğinde uzun zamandır AB üyesi olan ülkeler ile AB'ye üye olmayan gelişmiş Batı Avrupa ülkeleri en iyi skorlara ulaşmışlardır. Son dönemde AB üyesi olan Doğu Avrupa ülkeleri batıdakilere göre daha düşük performans göstermelerine rağmen iyi durumdadırlar.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri incelendiğinde durumlarının birbirlerinden çok farklı olduğu görülmektedir. Türkiye, İsrail ve Fas gibi bir kaç ülke gıda ihracatçısı olmasına karşın Arap ülkelerinin tamamı ithalatçı konumundadırlar. Bölgede yaşanan savaşlar ve devrim girişimleri endeks sıralamasında bölge ülkelerinin gerilemesine sebep olmuşlardır.

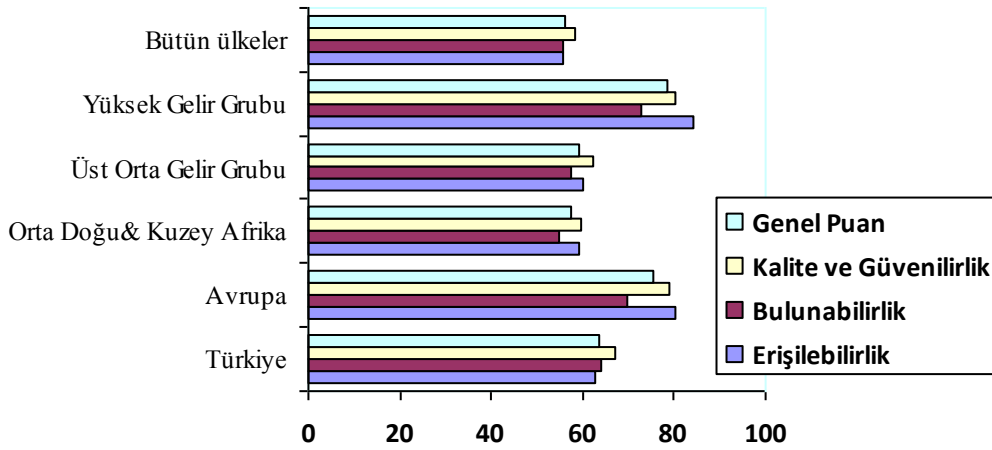
Sahra Altı Afrika ülkeleri gıda güvencesi açısından en riskli konumdadırlar. Endekste en alt sıradaki ülkelerin çoğunluğu bu bölgededirler. Düşük gelir seviyesi, yaygın yoksulluk ve gıda ithalatına olan bağımlılık bölge ülkelerinin endekste en alt sıralarda olmalarının başlıca sebepleridir.

3. KÜRESEL GIDA GÜVENCESİ ENDEKSİNE GÖRE TÜRKİYE'NİN GIDA GÜVENCESİ DURUMU

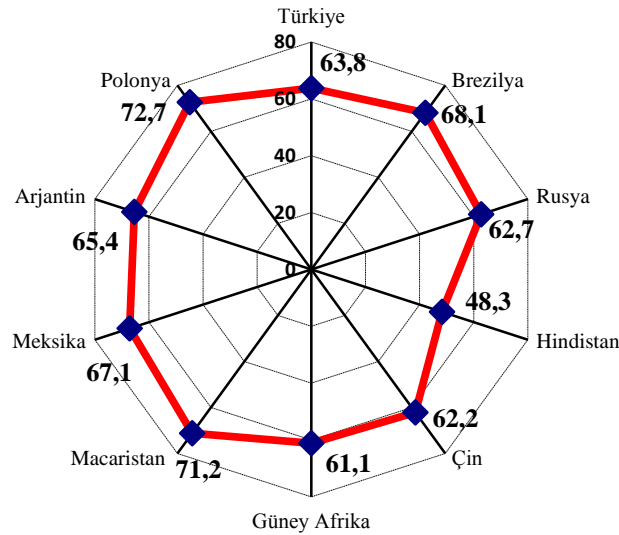
3.1.Türkiye'nin Endekse Göre Genel Değerlendirilmesi

Küresel Gıda Güvencesi Endeksi, ülkelerin endeksteki yerinin karşılaştırılması ve değerlendirilmesi sırasında dikkate alınmak üzere bölgelere ve Dünya Bankası'nın belirlediği gelir seviyesi sınıflandırmasına göre sınıflandırmıştır. Türkiye gelir seviyesi açısından yüksek orta gelir seviyesi grubunun içinde değerlendirilmiştir. Türkiye bölgesel olarak ise Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri grubuna dâhil edilmiştir.

Türkiye'nin endeks sonuçlarına göre genel puanı 63.8'dir ve 39. sıradadır. Bu puanla gıda güvencesi açısından iyi durumda olan ülkeler grubuna dâhil olmuştur. Türkiye'nin endekste aldığı puanlar ülke grupları ile Şekil 3.1'de karşılaştırılmıştır. Endekste dâhil olan ülkelerin ortalamasından (56.1), Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi ülkelerinin ortalamasından (57.4) ve üst orta gelir grubunun ortalamasından(59,2) daha yüksek puan almıştır. Endeks tarafından dâhil edildiği gruplar içinde üst sıralarda yer almaktadır. Tanımlandığı orta doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki ülkelere İsrail ve Kuveyt 72.2 puan ve üzerinde puanlar alarak en iyi durumda olan ülkeler grubuna dâhil olmuşlardır. Üst orta gelir grubundaki ülkeler ile kıyaslandığında Türkiye 27 ülke içerisinde yedinci sıradadır ve bu grupta en yüksek puanı Macaristan almıştır. (Anonymous, 2014)

Şekil 3.1 Türkiye'nin endeksteki yerinin ülke grupları ile karşılaştırması

Şekil 3.2 Türkiye'nin endeksteki yerinin seçilmiş ülkelerle karşılaştırılması

Avrupa Birliği'ne aday ülke konumunda olan Türkiye birçok istatistikte Avrupa ülkesi olarak gruplandırıldığı için Avrupa bölgesi ile de karşılaştırılmıştır. Şekil 3.1'den görüldüğü gibi Türkiye, Avrupa ortalamasının altında bir performans göstermiştir. Endeks verileri incelendiğinde Türkiye'nin Avrupa Birliği ülkelerinden sadece Romanya (61.3) ve Bulgaristan(59.6)'ın önünde olduğu anlaşılmaktadır. Bulunabilirlik boyutunda Avrupa ülkeleri ile aramızdaki farkın az olduğu şekilden görülmektedir.

Türkiye en fazla on yıl içinde dâhil olmayı planladığı yüksek gelir grubundaki ülkelerle(78.6) karşılaştırıldığında oldukça geride olduğu görülmektedir.

Yüksek gelir grubunda olmanın doğal sonucu olarak bu ülkelerin erişilebilirlik boyutunda Türkiye'ye göre yüksek puanlar aldıkları görülmektedir.

Türkiye Şekil 3.2'de kendisi gibi gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırılmıştır. Genel olarak Türkiye'nin ekonomisi, büyümesi bu ülkelerle karşılaştırıldığı için bu ülkeler seçilmişlerdir. Grafik incelendiğinde şekil olarak neredeyse düzgün bir ongen elde edilecekmiş gibi durmaktadır. Hindistan'ın 48.3 puan ile ongenin şeklini merkeze doğru bozduğu görülmektedir. Diğer ülkelerin 60 ile 75 arası olan puanları ile karşılaştırıldığında oldukça düşük puan aldığı anlaşılmakta yani gıda güvençesi açısından orta düzeyde

olan tek ülkedir. Türkiye, Rusya, Arjantin ve Güney Afrika ile birlikte diğer ülkelere göre merkeze daha yakın durumdadır. Ekonomik göstergeler açısından benzer olduğu bu ülkeler arasında ortalama bir performans gösterdiği sonucu karşılaştırma sonucu çıkarılmaktadır.

Endeksin yayınlandığı 2012 yılından bugüne yayınlanan endeks sonuçları karşılaştırıldığında Türkiye'nin genel puanının önemli bir değişiklik göstermediği anlaşılmaktadır. 2012 yılında 62.4 olan genel puan 2013 yılında 0.1 puan düşerek endeksteği sıralamasını 41'den 42'ye geriletmiştir. 2014 yılında 1.5 puan artışı göstererek 39. sıraya yükselmiştir. Artışın arkasındaki en büyük etken gıda harcamalarının hane halkı harcamalarındaki payının %35.2'den %26.8'e düşmesi olmuştur. (Anonymous, 2014)

Türkiye'nin göstergelerden aldığı puanlara göre güçlü yönlerini, ortalama yönlerini ve zayıf yönlerini belirlediğimizde şu şekilde bir sonuç çıkmaktadır.

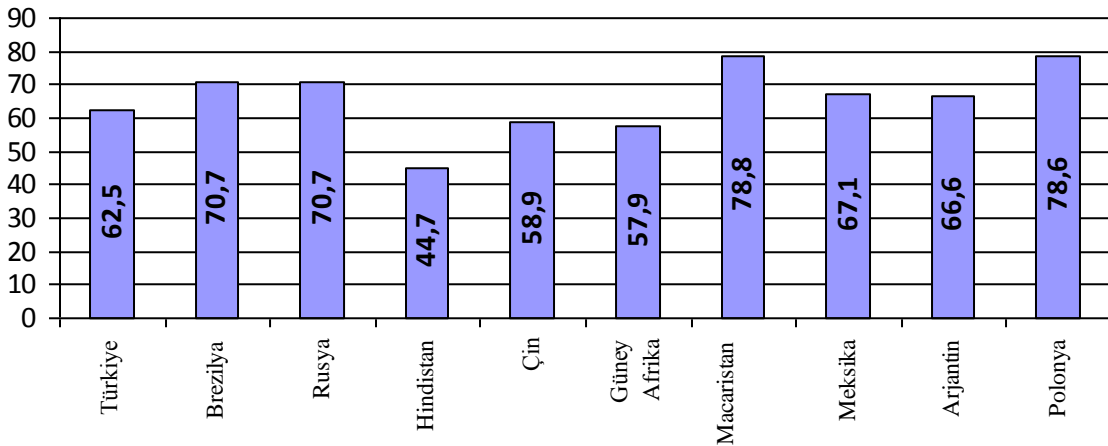
- Güçlü yönler (75 ve üzeri puan alınan göstergeler ve puanlar):
 - Beslenme standartları-100.0
 - Gıda güvenilirliği-99.5
 - Arz yeterliliği-95.5
 - Küresel yoksulluk sınırı altında yaşayanların nüfusa oranı-95.0
 - Tarımsal üretimde dalgalanma-86.3
 - Gıda güvenlik ağı programlarının varlığı-75.0
 - Çiftçilerin finansmana erişimi-75.0
- Ortalama yönler (25 ile 75 arası puan alınan göstergeler ve puanlar):

- Gıda harcamalarının hane halkı tüketim harcamaları içindeki payı-69.2
- Tarımsal altyapı-61.1
- Kentlerin nüfus emme kapasitesi-61.1
- Mikro besinlerin bulunabilirliği-55.2
- Diyet çeşitliliği- 53.6
- Gıda kaybı-53.2
- Protein kalitesi-49.4
- Tarım ürünlerinde ortalama ithalat tarife oranı-38.9
- Siyasi istikrarsızlık riski-38.9
- Tarımsal Ar-Ge kamu harcamaları-37.5
- Yolsuzluk göstergeleri-25.0
- Zayıf yönler (25 altında puan alınan göstergeler ve puanlar):
 - Kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla-22.6

3.2. Türkiye'nin Gıda Güvencesi Boyutlarına Göre Değerlendirilmesi

3.2.1. Erişilebilirlik

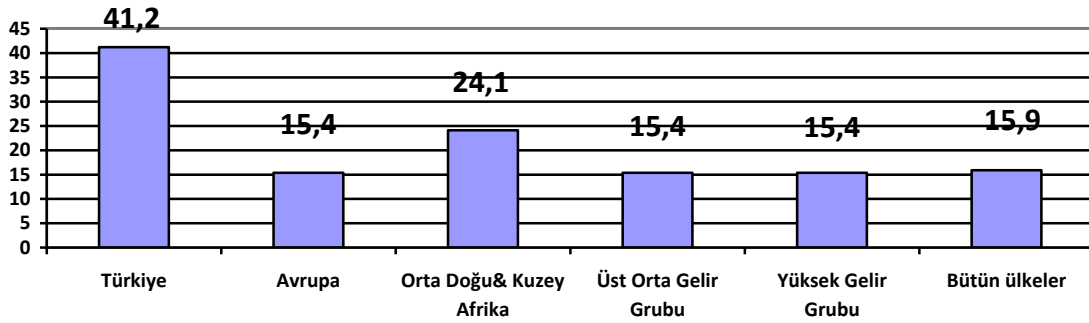
Türkiye, gıda fiyatları ve tüketicilerin gelir seviyesi ile bağlantılı olan erişilebilirlik boyutunda aldığı 62.5 puan ile 43. sıradadır. Türkiye, genel ortalamanın üzerinde, dâhil olduğu bölge ve gelir grubunun biraz üstünde puan almıştır. Bulunduğu bölge içinde petrol zengini Arap ülkeleri ve İsrail'in ardından beşinci sıradadır. Kişi başına GSYH'nin % 22.2 etkisi olduğu düşünüldüğünde yüksek gelir grubuna dâhil bu ülkelerin gerisinde olması beklenen bir sonuçtur. Tüketici gelirlerinin etkili olduğu bu boyutta yüksek gelir grubu ülkelerin ve çoğunluğu yüksek gelir grubunda olan Avrupa ülkelerinin gerisinde kalmıştır.

Şekil 3.3 Türkiye'nin erişilebilirlik boyutunda seçilmiş ülkelerle karşılaştırması

Çizelge 3.1 Türkiye'nin erişilebilirlik göstergelerindeki durumunu gösteren veri ve puan tablosu

Gösterge	2012		2013		2014		Veri kaynağı
	Puan	Veri	Puan	Veri	Puan	Veri	
1.Erişilebilirlik	62.4		62.3		62.5		
1.1.Gıda harcamalarının hane halkı tüketim harcamaları içindeki payı (%)	55.8	35.2	55.8	35.2	69.2	26.8	BM
1.2.Küresel yoksulluk sınırı altında yaşayanların nüfusa oranı(%)	95.6	4.2	95.0	4.7	95.0	4.7	Dünya Bankası
1.3.Kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla (Satılma gücü paritesine göre kişi başına ABD Doları)	24.2	14360	22.7	15010	22.6	15510	EIU
1.4.Tarım ürünlerinde ortalama ithalat tarife oranı (%)	34.4	43.4	37.2	41.7	38.9	41.2	DTÖ
1.5.Gıda güvenlik ağı programlarının varlığı (Nitel değerlendirme, 0-4)	75.0	3	75.0	3	75.0	3	EIU analizi
1.6.Çiftçilerin finansmana erişimi(Nitel değerlendirme, 0-4)	75.0	3	75.0	3	75.0	3	EIU analizi

Şekil 3.4 Türkiye ve ülke gruplarının tarım ürünlerine uyguladığı ortalama gümrük tarifeleri

Seçilmiş ülkelerle karşılaştırıldığında Şekil 3.3'ten görüleceği gibi iyi durumda değildir. Hindistan, Çin ve Güney Afrika'nın önüne geçebilmiştir. Polonya ve Macaristan bu boyutta çok iyi puanlar almışlardır.

Çizelge 3.1 incelendiğinde Türkiye'nin düzeltilmesi gereken iki gösterge göze çarpmaktadır. Birincisi kişi başına düşen GSYH'dir, bu göstergede 109 ülke içinde 41. sırada olsa da alınan puan çok düşüktür. Puanın bu kadar düşük olması birinci sırada olan Norveç'in 67.240 ABD doları olan kişi başına düşen GSYH'sinin Türkiye'nin dört katından fazla olmasıdır. Kendi gelir grubunda sekizinci sıradadır. Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında sadece Romanya ve Bulgaristan'ı geçebildiği ve en yakın olduğu Macaristan'la arasında yaklaşık 4500 Dolar fark olduğu görülmektedir. Bütün ülkelerin ortalaması 15.903 Dolar'dır ve Türkiye ortalamaya çok yakındır.

Dikkat çeken diğer gösterge olan tarım ürünlerinde ortalama ithalat tarife oranında 106. sıradadır ve sadece

üç ülkeden (Güney Kore, Norveç ve Mısır) daha düşük tarife oranına sahiptir. Şekil 3.4 incelendiğinde görüleceği gibi Türkiye'nin uyguladığı ortalama gümrük tarifeleri oranı yaklaşık %15 olan ortalamaların çok üzerindedir. Bu durum doğrudan ithal gıdaların fiyatlarını yükseltmekte, yerel gıdaların fiyatlarının da yüksek olmasına sebep olmaktadır.

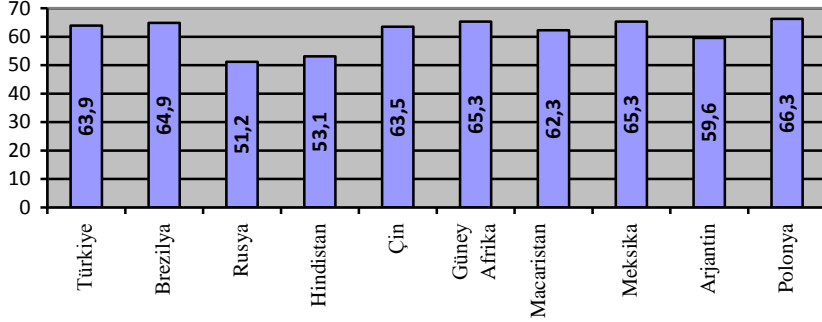
Yıllık olarak değişimler karşılaştırıldığında hane halkı tüketim harcamalarında gıda harcamalarının payında yüksek bir düşüş olmuştur. Bu düşüş Türkiye'nin endeksin genelinde hem puanının artmasını hem de sırasının düşmesini sağlamıştır. Bu göstergedeki değişim göstergenin endeksi içindeki ağırlığı sebebiyle Türkiye'nin endekste ki sırasının artmasındaki en büyük etkidir. Oran yaklaşık üçte bir oranında düşerken gösterge puanı 13.4 artmıştır. Erişilebilirlik boyutundaki diğer göstergelerde dikkate değer bir değişim olmamıştır.

3.2.2. Bulunabilirlik

Ülke içinde tarımsal üretim ve ithalat ile yeterli gıda arzının varlığını sorgulayan bulunabilirlik boyutunda Türkiye 63.9 puanla 36. sıradadır. Diğer boyutlarla karşılaştırıldığında bu boyutta daha yukarıda sıralanmıştır.

Türkiye bulunabilirlik boyutunda dahil olduğu grupların ortalamasının üzerinde puan almıştır. Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki ülkeler arasında

İsrail ve Suudi Arabistan'ın arkasından üçüncü sırada konumlanmıştır. Dahil olduğu üst orta gelir grubundaki ülkeler arasında yirmi yedi ülke arasında sekizinci sıradadır. Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında yirmi altı ülkeden sekizini geçmiştir. AB ülkelerinden Macaristan (62.3), Romanya(59.1) ve Bulgaristan(48.7)'dan daha yüksek bir puan elde etmiştir. (Anonymous, 2014)

Şekil 3.5 Türkiye'nin erişilebilirlik boyutunda seçilmiş ülkelerle karşılaştırması

Çizelge 3.2 Türkiye'nin bulunabilirlik göstergelerindeki durumunu gösteren veri ve puan tablosu

Gösterge	2012		2013		2014		Veri kaynağı
	Puan	Veri	Puan	Veri	Puan	Veri	
2. Bulunabilirlik	63.7		63.2		63.9		
2.1. Arz yeterliliği	90.0		95.0		95.0		
2.1.1. Ortalama gıda arzı (kişi başına kcal/gün)	86.4	3517	93.9	3666	93.9	3666	FAO
2.1.2. Kronik gıda yardımlarına bağlılık (Nitel değerlendirme, 0-2)	100.0	2	100.0	2	100.0	2	WFP
2.2. Tarımsal Ar-Ge kamu harcamaları (puanlama, 1-9)	0.0	1	0.0	1	37.5	4	EIU analizi
2.3. Tarımsal altyapı	61.1		61.1		61.1		EIU analizi
2.3.1. Yeterli mahsul depolama tesislerinin varlığı (Nitel değerlendirme, 0-1)	100.0	1	100.0	1	100.0	1	EIU analizi
2.3.2. Yol altyapısı(Nitel değerlendirme, 0-4)	50.0	2	50.0	2	50.0	2	EIU analizi
2.3.3. Taşımacılık altyapısı(Nitel değerlendirme, 0-4)	50.0	2	50.0	2	50.0	2	EIU analizi
2.4. Tarımsal üretimde dalgalanma (standart sapma)	95.1	0.04	94.8	0.04	86.3	0.07	FAO
2.5. Siyasi istikrarsızlık riski (Derecelendirme 0-100, 100: yüksek risk)	44.4	50	44.4	50	38.9	50	EIU analizi
2.6. Yolsuzluk göstergeleri (Derecelendirme 0-4, 4: yüksek risk)	25.0	3	25.0	3	25.0	3	EIU analizi
2.7. Kentlerin nüfus emme kapasitesi (GSYH reel büyüme oranı ile şehirlerin büyüme oranı arasındaki fark)	85.8	4.5	68.0	2.5	61.1	0.8	Dünya Bankası / EIU
2.8. Gıda kaybı (Gıda kaybı/toplam gıda arzı)	53.2	9.0	53.2	9.0	53.2	9.0	FAO

Seçilmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında Rusya ve Hindistan'ın görece düşük puanları dışında ülkelerin tamamı birbirlerine yakın sonuçlar aldıklarını Şekil 3.5'te görülmektedir. Rusya ve Hindistan'ı gruptan ayıran sebepler birbirinden farklıdır. Hindistan'ı aşağı çeken gösterge arz yeterliliği iken Rusya'yı aşağı çeken gösterge yolsuzluk olmuştur. Polonya diğer boyutlarda olduğu gibi bu boyutta da öne çıkmaktadır. Polonya'nın öne çıkmasını sağlayan gösterge arz yeterliliği (86.4) olmuştur.

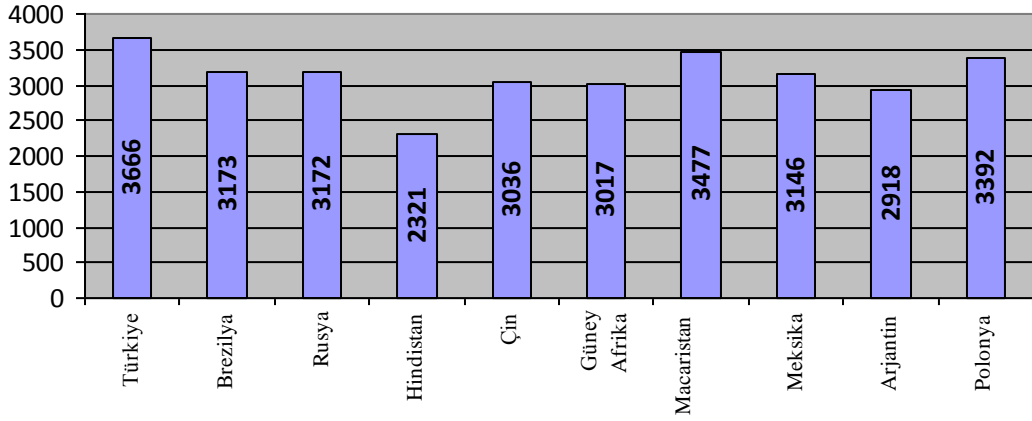
Çizelge 3.2'de bulunabilirlik boyutunda Türkiye'nin göstergeler ve alt göstergeler bazında almış olduğu puanlar ve kullanılan veriler gösterilmektedir. Veriler incelendiğinde Türkiye'nin yeterli gıda arzı sağlama konusunda başarılı olduğu görülmektedir. Yeterli gıda arzı tarafından değerlendirildiğinde gıda kaybı oranı çok yüksek olmasa da bulunabilirlik puanını biraz aşağı çekmektedir.

Arz yeterliliği göstergesi Türkiye'nin endeks içindeki göstergeler arasında en güçlü olduğu

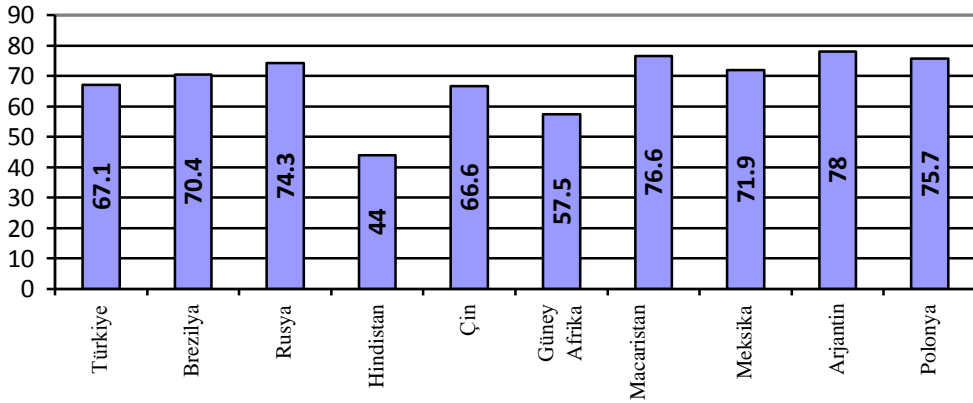
göstergelerden biridir ve bütün ülkeler içinde beşinci sıradadır. Genel endeks puanı içindeki ağırlığı en fazla olan gösterge arz yeterliliğidir. Bu durum dikkate alındığında Türkiye'nin endeksteeki yerinin iyi durumda olan ülkeler arasında olmasını sağlayan göstergenin arz yeterliliği olduğu sonucu çıkartılabilir.

Şekil 3.6'da arz yeterliliğinin esas belirleyicisi olan alt göstergesi ortalama gıda arzı karşılaştırması verilmektedir. Seçilmiş ülkeler arasında Türkiye en yüksek değere sahipken günlük 3000 kcal altında olan iki ülke Arjantin ve Hindistan'dır. Arjantin'in değeri ise nerdeyse 3000'dir. Ayrıışan ülke diğer göstergelerde olduğu gibi Hindistan'dır.

Arzın sistemli ve adil şekilde ülkede dağılımı açısından bakıldığında yeterli altyapıya sahip olduğu verilerden ve puanlardan görülmektedir. Ancak arzın adil dağılımını engelleyecek olan yolsuzluk ve siyasi istikrarsızlık göstergelerinde düşük puanlar alınmıştır.

Şekil 3.6 Türkiye ve seçilmiş ülkelerde ortalama gıda arzı (kcal/kişi/gün)

Şekil 3.7 Türkiye'nin kalite ve güvenilirlik boyutunda seçilmiş ülkelerle karşılaştırması

Çizelge 3.3 Türkiye'nin kalite ve güvenilirlik göstergelerindeki durumunu gösteren veri ve puan tablosu(Anonymous,2012, 2013, 2014)

Gösterge	2012		2013		2014		Veri kaynağı
	Puan	Veri	Puan	Veri	Puan	Veri	
3. Kalite ve Güvenilirlik	66.3		67.0		67.1		
3.1 Diyet çeşitliliği (%)	52.6	49	52.6	49	53.6	50	FAO
3.2. Beslenme standartları	100.0		100.0		100.0		
3.2.1. Ulusal beslenme kurallarının varlığı (Nitel değerlendirme, 0-1)	100.0	1	100.0	1	100.0	1	EIU analizi
3.2.2. Ulusal beslenme planı veya stratejisinin varlığı (Nitel değerlendirme, 0-1)	100.0	1	100.0	1	100.0	1	EIU analizi
3.2.3. Beslenmenin takibi ve izlenmesi(Nitel değerlendirme, 0-1)	100.0	1	100.0	1	100.0	1	EIU analizi
3.3. Mikro besinlerin bulunabilirliği	55.2		55.2		55.2		
3.3.1. A vitamininin besinsel bulunabilirliği (Nitel değerlendirme, 0-2)	100.0	2	100.0	2	100.0	2	FAO
3.3.2. Hayvansal demirin besinsel bulunabilirliğini (mg/kişi/gün)	16.5	1.8	16.5	1.8	16.5	1.8	FAO
3.3.3. Bitkisel demirin besinsel bulunabilirliğini(mg/kişi/gün)	49.1	14.0	49.1	14.0	49.1	14.0	FAO
3.4. Protein kalitesi (gram)	46.7	69.9	49.5	74.2	49.4	74.2	FAO
3.5. Gıda güvenilirliği	99.6		100.0		99.5		
3.5.1. Gıda sağlığı/güvenilirliği sağlayan kurumların varlığı (Nitel değerlendirme, 0-1)	100.0	1	100.0	1	100.0	1	EIU analizi
3.5.2. İçilebilir suya erişebilen nüfusun oranı (%)	99.0	99.0	100.0	100.0	98.7	99.1	Dünya Bankası
3.5.3. Düzgün işleyen süpermarket sektörünün varlığı (Nitel değerlendirme, 0-2)	100.0	2	100.0	2	100.0	2	EIU analizi

3.2.3. Kalite ve Güvenilirlik

Gıda güvencesi endeksinin üçüncü boyutu gıdanın erişilebilir ve bulunabilir olmasının yanında insan sağlığını tehdit etmeyecek şekilde güvenilir olmasını değerlendirmektedir. Ayrıca sağlıklı ve dengeli beslenme de bu boyutta değerlendirilen diğer bir konudur. Türkiye, kalite ve güvenilirlik boyutunda 67.1 puan alarak 109 ülke içinde 41. sırada konumlanmıştır. Üç boyut arasında en yüksek puanı bu boyutta almıştır, ancak ülkelerin genel ortalaması da bu boyutta diğerlerine göre yüksektir.

Türkiye, endekse katılan bütün ülkelerin ortalamasından yüksek puan almıştır. Dahil olduğu Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin, üst orta gelir grubu ülkelerinin ortalamalarının üstündedir. İsrail Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri içinde en yüksek puanı almıştır, İsrail ayrıca bu boyuttaki en yüksek puanı (88.5) almıştır. Türkiye bu bölgede İsrail, Kuveyt(75.3) ve Birleşik Arap Emirlikleri(73.2)'nin ardından dördüncü olmuştur. Üst orta gelir grubundaki ülkeler içinde

Arjantin (78.0) birinci olurken Türkiye onuncu olmuştur. AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında sadece Bulgaristan'dan (64.1) daha iyi durumdadır. (Anonymous, 2014)

Seçilmiş ülkelerle karşılaştırıldığında Hindistan ve Güney Afrika ülkelerinden üstün olduğu görülmektedir. Çin ile aynı seviyede olup diğer ülkelerin gerisindedir. Diğer boyutlarda seçilen on ülkenin ortalaması veya biraz üstü performans gösterirken kalite ve güvenilirlik boyutunda ortalamanın biraz altında kalmıştır.

Çizelge 3.3'te göstergeler bazında alınan puanlar ve hesaplamada kullanılan veriler gösterilmektedir. Boyut iki açıdan değerlendirilmektedir: beslenme kalitesi ve gıda güvenilirliği. Beslenme kalitesi değerlendirilirken ortalama bir kişinin diyet içeriği ile beslenme konusunda ülkede oluşturulmuş yasal mevzuatlar dikkate alınmıştır.

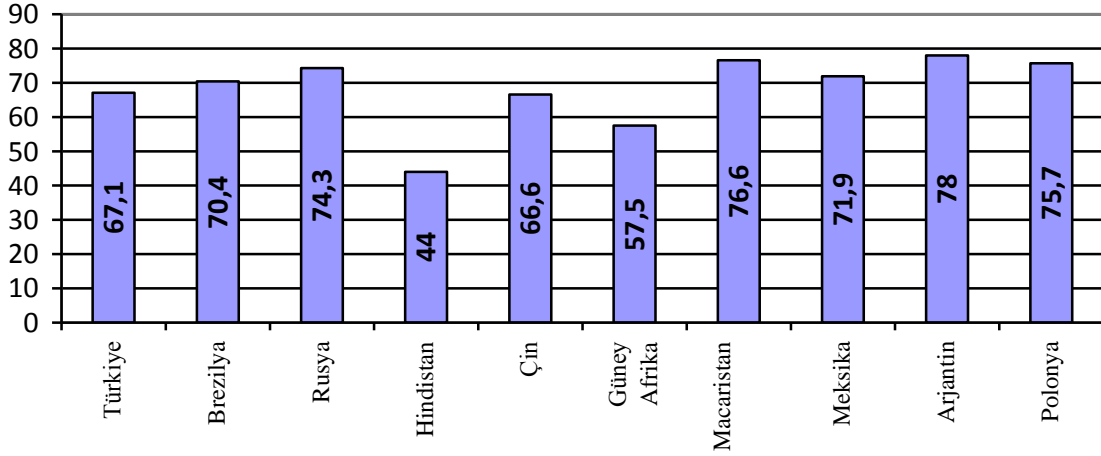
Beslenme standartlarının varlığı ve izlenmesi açısından yapılan değerlendirmede Türkiye 100 tam puan almıştır. Gıda güvenilirliği göstergesinde yapılan

değerlendirme sonucunda da tam puana çok yaklaşılarak 99.5 puan alınmıştır. Bu göstergelerin değerlendirme şeklinin alınan puanlarda etkisi büyüktür. Nitel bir değerlendirme yapılarak standartlar ya da kurumlar var ve yok olarak değerlendirilmiştir. Boyutun genel puanının hesaplanmasında bu göstergelerin ağırlığı düşük olduğu için alınan tam puanlar kalite ve güvenilirlik boyutunda alınan puanı yükseltmemişlerdir.

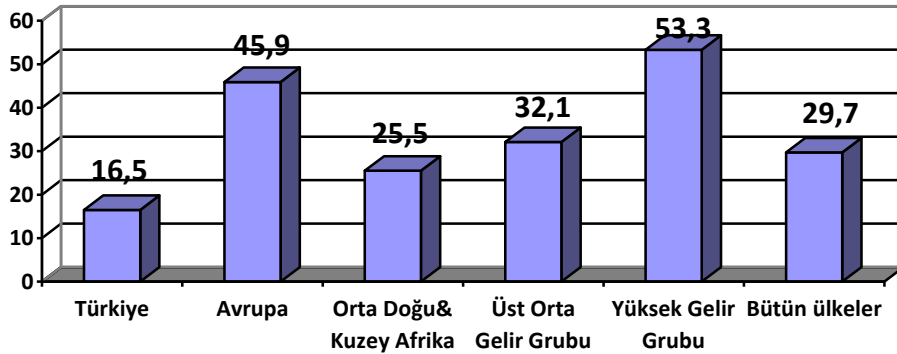
Diyet çeşitliliği göstergesinde 53.6 puan ile Türkiye 59. sıradadır. Bu göstergede en yüksek puanı alan İsviçre'de ortalama bir diyet içerisinde nişasta dışı besinlerin oranı %76 iken Türkiye'de bu oran %53.6'dır. Seçilmiş on ülke ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin ortalarda olduğu görülmektedir. Brezilya, Macaristan ve Arjantin'in oranları diğer ülkelere göre yüksektir. Bu oranın oluşmasında beslenme kültürünün de etkisi görülmektedir.

Mikro besinlerin bulunabilirliği göstergesinde 55.2 puan olarak, 37.sırada konumlanmıştır. Göstergede Türkiye'yi aşağı çeken alt gösterge hayvansal demirin bulunabilirliği olmuştur. Bu alt göstergede aldığı puan(16.5) endekste almış olduğu en düşük puandır ve 70. sıradadır. Düşük orta gelir grubu ülkelerin ortalamasında (16.7) bir puan almıştır.(Anonymous, 2014) Hayvansal ürünlerin pahalılığı bu durumun ortaya çıkmasındaki en büyük etmendir.

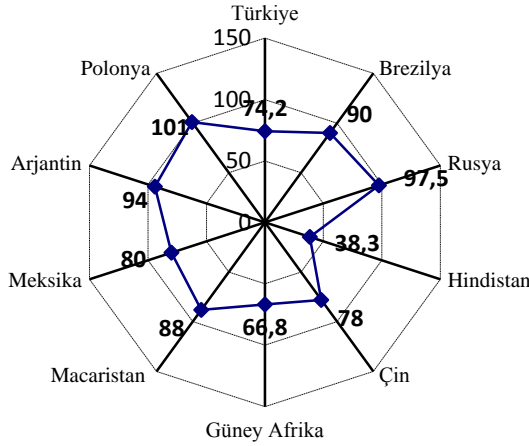
Protein kalitesi göstergesinde 49.4 puanla 45. sıradadır. Şekil 3.9 incelendiğinde Türkiye'nin ongenin köşelerini merkeze doğru bozan üç ülkeden biri olduğu görülmektedir. Protein kalitesi göstergesinde en yüksek puan alan İsrail'in 126 gramlık kaliteli protein tüketimi ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin bu alanda yapması gereken çok şey olduğu görülmektedir. AB ülkelerinden sadece Bulgaristan(72.1 gram) ve Slovakya(69.0 gram) daha yüksek olan kaliteli protein tüketimi, AB ülkelerinin çoğunluğunda 100 gramın üstünde olan tüketimin çok altındadır.

Şekil 3.8 Türkiye ve seçilmiş ülkelerde diyet çeşitliliği, nişasta harici besinlerin diyet içindeki oranı, %

Şekil 3.9 Türkiye ve ülke gruplarında hayvansal kaynaklı demirin besinsel bulunabilirliği göstergesi. %

Şekil 3.10 Türkiye ve seçilmiş ülkelerde protein kalitesi, gram

4. SONUÇ

Gıda fiyatlarında 2008 yılında ve ardından 2011 yılında yaşanan büyük artış gıda güvencesi kavramını tekrar bütün dünyanın gündemine getirmiştir. Yeşil devrim sonrası Avrupa ülkelerinin ve diğer gelişmiş ülkelerin gündeminde olmayan gıda güvencesi, fiyatlarda yaşanan ani yükselmenin bu ülkelerdeki alt gelir grubundaki insanları etkilemesi sonucu gelişmiş ülkeler için de önemli hale gelmiştir. Ayrıca yaşanan tüketim alışkanlıkları ile beraber tüketimleri artan işlenmiş ve yüksek karbonhidratlı gıdaların tüketimi küresel olarak bütün ülkelerde sağlıklı ve dengeli beslenmeyi tehdit eder hale gelmiştir. Dengesiz ve aşırı beslenmenin sonucu olan obezite hastalığı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sıkça görülmeye başlanmıştır.

Endeksin oluşturulmasında kullanılan göstergeler ve ağırlıkları incelendiğinde gelir seviyesinin endekste en belirleyici etken olduğu görülmüştür. Doğrudan kişi başına düşen gelir bir gösterge olarak alınmış ve genel endeks içindeki payı ağırlığı yaklaşık %9'dur. Ancak gıda harcamalarının tüketim harcamaları içindeki payı gibi gelir seviyesine doğrudan bağlı olan göstergeler de düşünüldüğünde gelirin endekste ağırlığının çok yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Yapılan çalışma ile endekse dahil olan yüksek gelir grubundaki ülkelerin düşük gelir grubundaki ülkeler ile gıda güvencesi durumundan büyük fark olduğu görülmüştür. Örneğin, yüksek gelir grubundaki ülkelerin ortalaması ile düşük gelir grubundaki ülkelerin ortalaması arasındaki ortalama gıda arzı açısından fark 1200 kcal'yi bulurken, kişi başına GSYH açısından 27 kat fark vardır. Bu veriler endeksin gelir ile doğrudan ilişkisi doğrulamaktadır. Endeks sonuçları diğer gelişmişlik endeksleri ile de tutarlı çıkmıştır.

Yıllar bazında endeksteği değişim incelendiğinde,

2013 yılında gelişmekte olan ülkelerde yaşanan sellerin ve gelişmiş ülkelerin GSYH'lerinde yaşanan küçük azalmalar sonucunda endeksin ortalaması 0.3 azalırken, 2014 yılında 1.1 artmıştır. 2014 yılındaki artışa en büyük katkıyı endekse göre düzeltilmesi gereken durumda olan ülkeler yapmıştır.

Türkiye'nin endeksteği yeri değerlendirildiğinde genel olarak ortalamanın biraz üzerinde bir puanla(63.8) 39. sırada konumlandığı anlaşılmaktadır. Endekse iyi durumda olan ülkeler kategorisinde gösterilmiştir. Endeksin gelir seviyesine olan bağımlılığı düşünülürse kişi başına düşen GSYH göstergesinde aldığı 22.6 puana rağmen iyi bir puan ve sıralama elde etmiştir.

Türkiye'nin en güçlü olduğu göstergeler standartların, düzenlemelerin varlığı ve ortalama gıda arzı olmuştur. En zayıf olduğu gösterge ise kişi başına GSYH'dir. Endeksteği yerinin ortalamanın üstünde olmasına en büyük katkıyı yapan ortalama gıda arzıdır ve ülke içinde yapılan tarımsal üretimin gıda güvencesi açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin göstergeler içindeki sıralamada en geride olduğu gösterge tarımsal ürünler için uygulanan ortalama ithalat tarifesidir. Endekse dahil olan ülkeler içinde en yüksek gümrük vergisi uygulayan dördüncü ülkedir. Bu sebeple tarım ürünlerinin iç pazardaki fiyatları dünya ortalamalarının üzerinde kalmaktadır.

Gıda fiyatlarında 2007 yılında başlayan artış yönündeki trend 2014 yılında kırılmıştır. Ancak bu durumun kalıcılığı sorgulanmalıdır. Geçtiğimiz yıllarda uluslararası kurumlar ve örgütler tarafından ortaya atılan önlemlerin etkisinin bu gıda fiyatlarında yaşanan düşüşe etkisi tartışılabilir. Ancak Türkiye özelinde baktığımızda gıda fiyatlarındaki düşüşün Türkiye'de hissedilmediği TÜİK tarafından açıklanan gıda enflasyon endeksinden anlaşılmaktadır.

Küresel Gıda Güvencesi Endeksi sonuçlarının değerlendirmesi sonucu Türkiye'nin kişi başına GSYH'si ve yüksek gümrük tarifeleri dışındaki sorunlarının başında protein kalitesi gelmektedir. Protein kalitesinin artırılması için beyaz ve kırmızı et fiyatlarının düşürülerek düşük ve orta gelir grubundakiler için erişilebilir hale getirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin gıda güvencesi açısından iyi durumdaki ülkeler arasından gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkarmak için bazı tedbirler alması gerekmektedir. Ayrıca, uluslararası örgütlerce yapılan gelecek projeksiyonlarında nüfusun hızla artacağı ve buna bağlı olarak gıda talebinin artacağı

öngörülmektedir. Tarımsal üretimdeki artışın talepteki artışı karşılamaya yetmeyeceği, bunun sonucunda fiyatların yüksek seviyelere ulaşacağı öngörülmektedir.

Endeks sonuçlarına göre Türkiye'nin zayıf olduğu alanlara ağırlık vererek gelecekte beklenen gıda krizlerine hazırlıklı olması gerekmektedir. Tarımdaki verimliliğin halen gelişmiş ülkeler seviyesinde olmadığı Türkiye'de gereken altyapıları tamamlanması ve verimliliği artırmaya yönelik tarım politikası araçları ile tarımsal üretim artırılabilir. Tarımsal araştırma ve geliştirmeye ayrılan kaynaklar artırılarak ve etkin kullanımı sağlanarak verim artırılabilir ve üretimdeki dalgalanmaların önüne geçilebilir.

KAYNAKLAR

- Anonim.2014.Onuncu Kalkınma Planı, Tarımsal Yapıda Etkinlik ve Gıda Güvenliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Kalkınma Bakanlığı, 115 s., Ankara
- Anonymous.2012. Global Food Security Index 2012. Economist Intelligence Unit, 37 p., New York, <http://foodsecurityindex.eiu.com>, [Erişim:14.04.2015]
- Anonymous.2013. Global Food Security Index 2013. Economist Intelligence Unit, 37 p., New York, <http://foodsecurityindex.eiu.com>, [Erişim:14.04.2015]
- Anonymous.2014. Global Food Security Index 2014. Economist Intelligence Unit, 37 p., New York, <http://foodsecurityindex.eiu.com>, [Erişim:14.04.2015]

- Anonymous. 2014a. The State of Food Insecurity in the World. FAO, 57 p.,Rome

Sorumlu Yazar:

Ersin DAĞDUR

ersin.dagdur@sanayi.gov.tr

Geliş Tarihi : 21/10/2015

Kabul Tarihi : 23/12/2015